

Magyar Helsinki Bizottság

A második hullám – a jogállam lebontása

2010. december 13.

A 2010. évi választásokat követően megalakult Országgyűlés jogalkotási tevékenysége kapcsán 2010 augusztusában közzétett elemzésünkben¹ értékeltük a törvényalkotás módszerét és tempóját, valamint a jogállami értékrenddel összeegyeztethetetlennek tartott szabályokat.

Az alábbiakban az Eötvös Károly Intézet, a Magyar Helsinki Bizottság és a Társaság a Szabadságjogokért az Országgyűlés tevékenységét abból a szempontból vizsgálja, hogy melyek azok az intézményes fékek és ellensúlyok, amelyeket 2010 májusa óta a kormányzat közhatalmi döntéssel kiiktatott vagy jelentősen meggyengített. Emellett röviden bemutatjuk azokat a jelentősebb, szeptember óta elfogadott jogszabály-módosításokat, amelyek alkotmányossági aggályokat vetnek fel.

I. A fékek és ellensúlyok rendszerének megbontása

A jogállami működés alapvető feltétele a közhatalom gyakorlásának megosztása az egyes hatalmi ágak között. Az alkotmányos berendezkedés szervezeti és működési alapelve a hatalommegosztás elve, a fékek és ellensúlyok rendszere, amelyek célja a hatalom korlátozása. Az alapvető emberi jogok csak akkor védettek, a többpártrendszer akkor érvényesül, ha a közhatalmat gyakorló szervek döntéseit független intézmények ellenőrzik. Mindezek hiányában az alkotmányosság nem valósulhat meg. Mivel az ország kormányozhatóságának feltétele, hogy a kormány élvezze az Országgyűlés bizalmát és támogatását, a törvényhozó hatalom nem lehet a végrehajtó hatalom valódi fékje. Ezért kiemelt jelentőséggel bír, hogy e két hatalmi ágtól független intézmények az aktuális politikai többség akaratával szemben fékként és ellensúlyként léphessenek fel az alkotmányos értékek védelmében.

Az elmúlt alig több mint fél év során a kormányzat csökkentette a független intézmények hatalomkorlátozó szerepét, a jogállamiságot sértő döntések sora született.

¹ http://helsinki.hu/dokumentum/Az_elso_torvenyalkotasi_hullam_ertekelese_final_web.pdf
<http://ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=352>
<http://tasz.hu/files/tasz/imce/elso%20hullam.pdf>

A Magyar Köztársaságban egykamarás országgyűlés mellett parlamentáris kormányzati formában működik a kormány. A kormány az országgyűlési többség támogatásával kormányoz, így a két hatalmi ág között szoros a politikai kapcsolat. Az Országgyűlésnek a kormány feletti ellenőrzése alacsony fokú: elsősorban az ellenzéki képviselők számára ad politikai nyilvánosságot az Országgyűlés. A törvények alkotásában a kormányt támogató országgyűlési többséggel szembeni legjelentősebb eljárási féket a kétharmados többséget igénylő törvények köre jelenti. Ez a kétharmados többségi követelmény azt kívánta biztosítani a rendszerváltástól kezdve, hogy egyik politikai erő se képezzen túlsúlyt egyes fontos témákban, mint például az alkotmányos alapjogok, illetve a független alkotmányos intézmények szabályozása. Ez a fék a 2010 májusában kezdődött ciklusig valódi kontrollja volt a mindenkori kormánytöbbségnek. 2010-ig egyetlen ciklusban (1994–1998) volt a kormánykoalíciónak kétharmados többsége, akkor néhány esetben megkerülték az ellenzék beleegyezését a kétharmados tárgykörű kérdések esetén. Ugyanakkor a kormánytöbbség számos alkalommal jelét adta az ellenzékkel való együttműködésre irányuló szándékának: így például négyötödös többséghez kötötte az új alkotmány előkészítésének részletes szabályairól szóló országgyűlési határozat elfogadását.

A magyar alkotmányos struktúrában a kormányzat felett a legerősebb alkotmányos kontrollt a független intézmények adják, úgymint az Alkotmánybíróság (AB), a Magyar Nemzeti Bank és az igazságszolgáltatás. Ide sorolható a független köztársasági elnök, aki többek között a törvényeket alkotmányellenességük esetén az AB-nak előzetesen megküldheti, amivel megakaszthatja a törvény hatálybalépését.

Az alkotmányos fékek közül az AB szerepe a legkiemelkedőbb, hiszen bármilyen jogszabályt megsemmisíthet alkotmányellenesség esetén. Eljárását bárki kezdeményezheti, ezért gyakorlatilag minden jogszabály alkotmányossági vizsgálatát elvégzi az AB – viszont időkorlát nem köti döntésében. Az AB a rendszerváltástól kezdve aktív szerepet játszott a jogállamiság kiépítésében az alkotmány értelmezésével.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=342>

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/level-az-alkotmany-elokeszito-eseti-bizottsagnak>

1. Az alkotmányozás folyamata

A magyar alkotmány a rendszerváltást követően teljesen megújult. A hatályos alkotmány demokratikus jogállami alkotmány, amelynek megváltoztatása mellett főként szimbolikus okok hozhatóak fel. Európai mércével mérve a magyar alkotmány könnyen módosítható: elegendő hozzá az országgyűlési képviselők szavazatának kétharmada.

A kormány arra készül, hogy néhány hónapon belül (egyes nyilatkozatok szerint jövő év márciusában) új alkotmányt fogadjon el. A forradalmi alkotmányozásokat idéző rohamtempó nem ad lehetőséget a nyilvános társadalmi vitára, hiszen a szeptemberben megindult alkotmányozási folyamatban az alapelvek már december elejére elkészültek. A kormány az idő rövidsége miatt úgy tervezi, hogy az alkotmánynak azokat a garanciális szempontból fontos elemeit, amelyek kidolgozása hosszabb időt venne igénybe, egyszerűen kihagyják az alkotmányszövegből és úgynevezett sarkalatos

törvények szabályozási tárgykörébe utalják. Ez több szempontból is veszélyezteti az alkotmányos berendezkedés stabilitását: egyrésztől nem tudni, mikor kerül majd sor a sarkalatos törvények elfogadására, másrészt mivel sem az alkotmányvédelem, sem az alkotmány stabilitását biztosító, bevezetni tervezett eljárási garanciák nem terjednek majd ki a sarkalatos törvényekre, az alkotmányos berendezkedés alapvető elemei kétharmados többséggel továbbra is könnyűszerrel módosíthatók lesznek. A politikai közbeszédben mindemellett továbbra sem kap figyelmet az a kérdés, hogy egyáltalán szükséges-e a hatályos alkotmány leváltása. Az 1989-es alkotmány alapkérdéseiben az akkor meghatározó pártok egyetértettek, ezért is szolgálhatott húsz évig a magyar demokratikus politika talapzataként. A jogok és a közhatalmi működés mércéjéül szolgáló alkotmány mindig több az alkotmány pusztá szövegénél, az időmúlás önmagában is erősíti az alaptörvény legitimitását, az idő előrehaladtával változó alkotmány magába foglalja az értelmezések és a gyakorlat újabb és újabb rétegeit. A most készülő alkotmány – amelynek előkészítésében ma már egyetlen ellenzéki párt sem vesz részt – ezért a politikai harc középpontjába kerül, így kétséges, hogy az új alkotmány hogyan tölthetné be integráló szerepét.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=374>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=363>

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/level-az-alkotmany-elokeszito-eseti-bizottsagnak>

2. Hatalmi ágak – szervezeti hatáskörök leépítése

2.1. Az Alkotmánybíróság hatáskörének csökkentése

Az AB hatásköre úgy módosult, hogy a költségvetésről vagy a központi adónemekről szóló törvényeket a testület csak meghatározott esetekben vizsgálhatja felül. Az AB nem vizsgálhatja az ilyen tárgyú törvényeket többek között a jogállamiság, az arányos közteherviselés és a tulajdonhoz való jog érvényesülése szempontjából.

Az Alkotmánybíróság által felülvizsgálható törvények körének korlátozása rendkívüli jelentőségű alkotmánymódosítás, az alkotmány ugyanis csak akkor képes a mindenkori közhatalmat korlátok közé szorítani, garantálni az egyének jogait, betölteni a jogrendszer alaptörvényi funkcióját, ha a benne foglaltak kikényszeríthetőek. Ha az alkotmánybíráskodás lehetőségét az Országgyűlés bizonyos tárgykörökben eltörli, akkor ezzel e témák kapcsán az alkotmány megsértésének nincs következménye.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=370>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=371>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=373>

Magyar Helsinki Bizottság

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/766>

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/762>

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/767>

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/ot-civil-szervezet-levele-az-europa-tanacs-velencei-bizottsaganak-az-alkotmanybirosag-jogkoret>

<http://tasz.hu/hirek/harom-szervezet-levele-kormanyparti-kepviseloknek-az-alkotmanymodositasrol>

2.2. Igazságszolgáltatás

a) Az indokolás nélküli felmondás, illetve javaslat annak kiterjesztésére

A kormánytisztviselők indokolás nélküli felmondásáról szóló törvényhez fűzött indokolás szerint a szabályra azért van szükség, mert „az állam, mint munkáltató csak valós és okszerű indokolással alátámasztotta, meghatározott esetekben és olyan jogcímen (alkalmatlanság) szüntetheti meg a közszolgálati jogviszonyt, amely a mai bírói gyakorlat szerint lényegében alkalmazhatatlan”. Vagyis a törvényhozó szerint a bíróságok rosszul végzik a munkájukat, helytelen gyakorlatot alakítottak ki, ezért szükséges, hogy a kormány indokolás nélkül mentesse fel alkalmazottait. Ezzel a kormányzat kiiktatta a hatékony jogorvoslatot és a bírósághoz fordulás lehetőségét ebben az esetben. Ráadásul az indokolás nélküli felmondás a közeljövőben az összes köztisztviselő esetében lehetővé válhat.

Kapcsolódó anyag:

Magyar Helsinki Bizottság

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/761>

b) Legfőbb ügyész

A kormányzat az ügyészség alkotmányos státuszára vonatkozóan is jelentős változtatásokat hajtott végre. Ezek közül kiemelendő, hogy a jövőben a legfőbb ügyészt az Országgyűlés nem egyszerű többséggel, hanem a parlamenti képviselők kétharmadának támogatásával választja, megbízatásának időtartama hat évről kilenc évre emelkedett, továbbá megszűnt a legfőbb ügyész képviselők általi interpellálhatósága is. Az indokolás szerint a változtatással az Országgyűlés az ügyészség függetlenségét kívánta megszilárdítani. A kormánytöbbség által választott eszközök azonban nem a függetlenség megerősítése irányába hatnak, ellenkezőleg, az adott politikai helyzetben tovább csökkentették az ügyészség közjogi és politikai felelősségét. A megbízatás időtartamának meghosszabbítása hatalmában megerősíti, az interpellálhatóság megszüntetése pedig a demokratikus kontroll és felelősség alól kivonja – az egyébként inkább jogi értelemben független – intézményt. Ha a kormányzat szándéka valóban az ügyészség függetlenségének megerősítése lett volna, akkor nem maradhatott volna el az olyan garanciáknak a rögzítése, mint a legfőbb ügyész újraválaszthatóságának a kizárása, továbbá az ügyészség működésének átláthatóságát biztosító szabályok bevezetése. Ilyen változtatásokra azonban nem került sor.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=374> – Jogállamfigyelő – IV.2.2. pont

c) Bírák berendelése az országgyűlési bizottságba

Az Országgyűlés Emberi jogi bizottságának a 2002 és 2010 között az állam részéről elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottsága számos bírót kívánt kérdőre vonni a 2006 őszen elkövetett jogsértésekkel kapcsolatban, különös tekintettel az akkor elrendelt és másodfokon túlnyomó többségükben megszüntetett előzetes letartóztatásokkal kapcsolatban. Révész Mária kormánypárti képviselő azt nyilatkozta, hogy a téves döntéseket hozó bírának „semmi keresnivalójuk nincs a bíróságon”. Egy parlamenti albizottságnak azonban sem arra nincs joga, hogy bírósági ítéleteket felülvizsgáljon, sem arra, hogy bírónak vagy bírósági vezetőnek ítéleteket kérjen számon. A bírói kar tagjainak megjelenésre kötelezése az albizottság előtt súlyosan sértette a bírói függetlenség és a hatalmi ágak szétválasztásának alkotmányos elvét, még akkor is, ha egyedi ügyekről a bírák – saját döntésüknek megfelelően – nem adtak számot.

Kapcsolódó anyagok:

Magyar Helsinki Bizottság

http://helsinki.hu/Fogvatartas_es_rendvedelem/Hirek/htmls/734

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/civil-szervezetek-nyilatkozata-biroi-fuggetlenseg-megorzeserol>

2.3. Gazdasági jellegű kérdések: a Költségvetési Tanács megszűnése

A kormánypárti többség (hatástanulmányok készítése nélkül) elfogadta kormánypárti képviselők azon költségvetési módosító javaslatát, melyek 2011-re a Magyar Köztársaság Költségvetési Tanácsának költségvetését 835,5 millió forintról összesen nulla forintra csökkentenék, így lehetetlenné téve a Költségvetési Tanács titkárságának továbbműködését.

A 2008-ban létrehozott, kormánytól független Költségvetési Tanács (KT) szerepe elsősorban elemző, informáló jellegű. A KT a közpénzügyek átláthatósága és a felelős költségvetési politika felett őrködik; modern szakmai elveket követve olyan szerkezetben működik, mint a nemrég létrehozott brit költségvetési tanács. A költségvetési forrás megvonása lehetetlenné teszi, hogy a KT az eddigi intenzitással és minőségben folytassa munkáját. A KT kiiktatása megfoszt bennünket attól, hogy a kormány terveinek költségvetési hatásait fő feladatként más is kiszámolja, mint maga a kormány. Ez a kormány hatalmát, a költségvetéssel kapcsolatos információs erőfölényét tovább növeli.

A kormányzat ugyanakkor egy módosító javaslat szerint egy új Költségvetési Tanácsot is létrehozna, aminek a Magyar Nemzeti Bank elnöke, az Állami Számvevőszék elnöke, valamint egy, a köztársasági elnök által kinevezett közgazdász lenne a tagja, de ez saját, szakmai munkára alkalmas stáb nélkül működne. Az új és a régi tanács viszonya tisztázatlan.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381> – Jogállamfigyelő – IV.2.1. pont

3. Független intézmények gyengítése

3.1. A köztársasági elnök személye

Az Országgyűlés Schmitt Pált, a Fidesz volt európai parlamenti és országgyűlési képviselőjét, a Fidesz volt alelnökét választotta meg köztársasági elnöknek. A magyar köztársasági elnök nemzetközi összehasonlításban gyengének minősülő hatáskörei is fontos ellensúlyát képezhetik a törvényhozásnak, hiszen az elfogadott, de még ki nem hirdetett törvények alkotmányossági kontrollját kérheti az Alkotmánybíróságtól, vagy visszaküldheti azokat az Országgyűlésnek megfontolásra. A köztársasági elnök emellett független intézmények vezetőinek kinevezését kezdeményezi (pl. ombudsmanok, Legfelsőbb Bíróság elnöke), valamint politikai nyilatkozat tételével felhívhatja a közvélemény figyelmét az államszervezet demokratikus működése szempontjából kirívó visszasságokra. Ezekkel a hatáskörökkel Sólyom László előző köztársasági elnök gyakran élt.

Az új köztársasági elnök azonban már parlamenti meghallgatása során deklarálta, hogy „nem a gátja, hanem a motorja” lesz a törvényalkotásnak. Ma már a köztársasági elnök honlapján nincs „Alkotmánybírósági indítványok” menüpont sem. Vagyis a parlamenti többség olyan személyt választott a legmagasabb közjogi pozícióba, aki nyilvánosan ígéretet tett saját pártjának arra, hogy megválasztása esetén nem fog élni azon Alkotmányban biztosított hatásköreivel, amelyek kontrollt jelentenének a párt által adott parlamenti többség munkája felett.

3.2. Médiatanács

A médiairányítás és a hírközlés felügyelete a kormánytöbbség meghatározó befolyása alá került. A Fidesz teljesen kiszorította az ellenzékét, de még saját szövetségesét is a média és a hírközlés irányításból, és kizárólag a Fidesz jelöltjeit választották meg a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsába. Aligha várható így, hogy az olyan döntések meghozatalakor, mint a pénz- illetve frekvenciaosztás vagy éppen a Közzolgálati Kódex tartalmának meghatározása, a szakmai szempontok majd felülírják a belső politikai alkukat.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=348>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=374>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=360>

II. Az elmúlt hónapok legnagyobb vitát kiváltott egyéb ügyei

1. Magánnyugdíj

A Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapról, és a szabad nyugdíjpénztár-választás lebonyolításával összefüggő egyes törvénymódosításokról szóló törvény rendelkezései értelmében eltérő tartalmú személyes nyilatkozattétel hiányában az állampolgárok magánnyugdíjpénztár-tagsági jogviszonya megszűnik, és a tulajdonukat képező megtakarítások a társadalombiztosítási

nyugdíjrendszerbe kerülnek át. A tagsági jogviszonyukat fenntartók a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben további szolgálati időt annak ellenére sem szereznek, hogy a nyugdíjrendszer finanszírozásához az átlépő személyekkel azonos mértékben járulnak hozzá.

Az Alkotmánybíróság már 2003-ban kimondta, hogy a magánnyugdíj-pénztári befizetéseket tulajdonjogi védelem illeti meg. A fenti törvény sérti a tulajdonhoz való jogot, mert azok számára, akik több mint egy évtizede magánnyugdíj-pénztári tagok, a jogalkotó nem hagy valódi mérlegelési lehetőséget, hiszen a magánnyugdíjpénztár-tagsági jogviszony fenntartása a majdani állami nyugdíj elvesztésével jár. Így az átlépés nem önkéntes beleegyezésen alapul, hanem kényszerhelyzet eredménye. Sérti továbbá a hátrányos megkülönböztetés tilalmát az, hogy a nyugdíjrendszer finanszírozásához azonos mértékben hozzájáruló személyek között a nyugdíjjogosultság szempontjából különbséget tesz a jogalkotó.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381>

2. Visszamenőleges hatályú jogalkotás

A kormánytöbbség ismételten áttörte a jogállamisági minimumként számon tartott visszaható hatályú szabályozás tilalmát. Egy novemberi alkotmánymódosítás nyomán bármilyen jövedelem, amely a költségvetésből vagy állami tulajdonú szervezettől származik (a fizetéstől a nyugdíjon és ösztöndíjakon át a gyedig), öt évre visszamenőleg, különadó formájában elvonhatóvá vált. A magántulajdon védelmébe vetett bizalmat alapvetően kérdőjelezi meg, hogy maga az alkotmányszöveg teszi lehetővé a jövedelmek több évre visszamenőleges megadóztatását, ráadásul olyan különadóval, amelynek az alkotmány szövege alapján egyetlen korlátja, hogy nem érheti el a jövedelem teljes összegét – de 99 százalékát már igen.

Miután a közszférában dolgozók kétmillió forintot meghaladó végkielégítésére kivetett 98 százalékos különadót az Alkotmánybíróság egyhangúlag alkotmányellenesnek ítélte és megsemmisítette a vonatkozó törvényi rendelkezéseket, az Országgyűlés némileg módosított tartalommal újra elfogadta a közpénzből finanszírozott munkáltatók munkavállalóinak különadójáról szóló törvényt. Ennek értelmében azok, akik meghatározott foglalkoztatotti körbe tartoznak, különadót kötelesek megfizetni a jogviszonyuk megszűnésével összefüggésben megszerzett bevétel után, 2005. január 1-re visszamenőleges hatállyal. Ez a szabály sérti a jogállamiságot, az egyén számára kedvezőtlen visszaható hatályú jogalkotás tilalmát, a tulajdonhoz való jogot és az arányos közteherviselés elvét.

A szabályt az Alkotmánybíróság álláspontunk szerint úgy is megsemmisítheti, hogy hatáskörét csökkentették a központi adónemek vonatkozásában. A különadó ilyen formában ugyanis sérti az emberi méltóságból is levezethető hátrányos megkülönböztetés tilalmát is, hiszen nincs ésszerű oka annak, hogy más a különadó alapja például egy jegyző és a polgármesteri hivatalban dolgozó köztisztviselő esetében.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381>

3. Médiaszabályozás

A mediaszabályozásra vonatkozóan az Országgyűlés három jogszabályt tárgyalt: a média tartalomszabályozására, a felügyeleti-hatósági rendszerre, valamint a médiapluralizmusra és a sajtóval szemben alkalmazható szankciókra vonatkozó törvényt. Mindhárom jogszabály egyéni képviselői indítványként került az Országgyűlés elé. Ezzel a megoldással a kormány megkerülte az átlátható jogalkotásra, a hatástanulmány készítésének kötelezettségére és a társadalmi egyeztetésre vonatkozó törvényi kötelezettségeit.

A sajtó tartalomszabályozási kérdéseire vonatkozó jogszabályt novemberben fogadta el az Országgyűlés. Ez a törvény minden médiatípusra – televízióra, rádióra, lekérhető szolgáltatásokra, nyomtatott és internetes tartalmakra, ideértve a professzionális blogokat is – azonos tartalmi követelményeket ír elő. Veszélyezteti a sajtószabadságot, hogy a törvény tiltja a közkerölcs megsértését, illetve a többség vagy az egyházak nyílt vagy burkolt megsértését, a forrás védelmét pedig megszünteti.

A november 22-én benyújtott törvény, amely várhatóan 2011. január 1-jén hatályba lép, tartalmazza a média tartalomszabályozására vonatkozó szankciókat, a versenyjogi szabályokat, a piacra lépés és médiapluralizmus szabályait, valamint a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság hatáskörét.

A benyújtott törvényjavaslat többek közt regisztrációs kötelezettséget ír elő minden médiatípusra, így az internetre is. A javaslat szerint az országos televíziókra jogsértés esetén akár 200 millió, egy napilapra vagy internetes sajtóra, akár reklámokat tartalmazó blogra 25 millió forintos bírság szabható ki, sőt akár fel is függeszthető a működése, akár az internetről való lekapcsolást is elrendelheti a hatóság. A törvény – szemben az uniós szabályokkal – nemcsak a sajtót, hanem a műsorterjesztőt, illetve a közvetítőszolgáltatót is felelőssé tenné. Az eredeti tervek szerint a hatóság eljárása ellen a bírósághoz lehet fordulni, azonban ennek nem lenne halasztó hatálya a kiszabott büntetés végrehajtására.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381> – Jogállamfigyelő – IV.5. pont

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=348> – Jogállamfigyelő – III. pont

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=360>

Társaság a Szabadságjogokért

http://tasz.hu/files/tasz/imce/sajtoszabadsag_mediatartalom_tasz.pdf

http://tasz.hu/files/tasz/imce/tasz_mediatorveny_modosito.pdf

http://tasz.hu/files/tasz/imce/tasz_allaspont_media_101203.pdf